

Farum Lillevang, Nyvang og Terkelskov

Skovene

Skovene er rester af skovstrækninger, der fandtes i det nordøstlige Sjælland indtil omkring midten af 1700-tallet. Disse skove tilhørte kongen og blev drevet som jagtskove og som produktions- og græsningskove.

Skovene har gennem tiderne gennemgået en omskiftelig tilværelse. Lige efter Svenskekrigen 1658-60 var skovene så forhuggede, at de nærmest fremstod som åbne sletter med lidt træer hist og her. Landskabet har mest lignet, det vi i dag kender som overdrev.

Grunden var, dels at husdyr afgræssede skovene, dels at man havde fældet store mængder træ til at bygge palisader og befæstninger omkring København, og endelig at svenskerne under belejringen af København havde fældet store mængder træ til brænde og befæstelser.

I dag fremtræder skovene som typiske højstammede sjællandske skove. En del af skovene er blevet udpeget til områder, hvor der kun må foregå meget nænsom eller slet ingen hugst. Det vil blandt andet betyde, at væltede eller døde træer får lov til at blive liggende. Derved vil der langsomt opstå en urskovsagtig vegetation med et meget rigere dyre- og planteliv.

Istid

I slutningen af sidste istid kom en kortvarig kuldeperiode, der bevirkede, at isen fra syd pløjede sig gennem landskabet som et mægtigt strygejern og skabte den store slette, vi i dag kender som Hedeboegnen. Da fremstødet stoppede, var isens nordligste rand nået frem til området omkring Ballerup. Foran sig havde isen skubbet en stor vold af afhøvlet jord, sand, sten, grus, ler og kalk, som blev aflejret som en bakket randmoræne. På denne randmoræne ligger de skove, som denne folder handler om.

Gennem hele Danmarks historie har der levet mennesker her, og der findes spor herefter mange steder i skovene.

Hestetangsåen

Ådalen er dannet for ca. 15.000 år siden ved afsmeltningen af sidste istids store ismasser. Herved opstod store smeltevandsfloder, der skar dybe dale i land-

skabet. Mølleådalen ligger i sådan en smeltevandsdal.

Mølleåen har sit udspring lige vest for Ganløse Ore i Bastrup Sø. Åen løber gennem Terkelskov og Ganløse Ore og har på denne strækning navnet Hestetangsåen.

Hestetangsåen har sit udløb i vestenden af Farum Sø. Herfra løber åen videre gennem Furesøen, skifter navn til Mølleåen og løber ud i Øresund.

Sørne

For ca. 100 år siden var mange af sørne ved at være omdannet til moser og våde enge. Men på grund af brændselsmangel under Første Verdenskrig resulterede tørvegravning i, at sørne og vandhullerne opstod igen. Under Anden Verdenskrig blev der igen gravet tørvi i området. Langesø er et eksempel på disse genskabte søer.

Langs med Hestetangsåen har der ligget to vandmøller. Man kan stadig se dæmningen og de tidligere mølledamme ved Hestetangshus og ved Fem Bøge. Selve møllerne er nu nedrevet. Hestetangshus er dog bevaret. Det er en fløj af stuehuset til en af de tidligere mølleejendomme.

De mange bronzealderhøje i Farum Lillevang tyder på, at der har ligget en bebyggelse i nærheden, idet bronzealderhøje ofte blev anlagt i umiddelbar nærhed af bebyggelse. Næsten alle højene er blevet udgravet, og mange af fundene kan ses på Værløse Museum. Den mest markante af højene er Kaffe-høj, der kan ses fra Slangstrupvejen.

Mange steder i skovene støder man på gamle veje og hulveje. Specielt i det sydøstlige hjørne af Terkelskov er hulvejene meget tydelige.

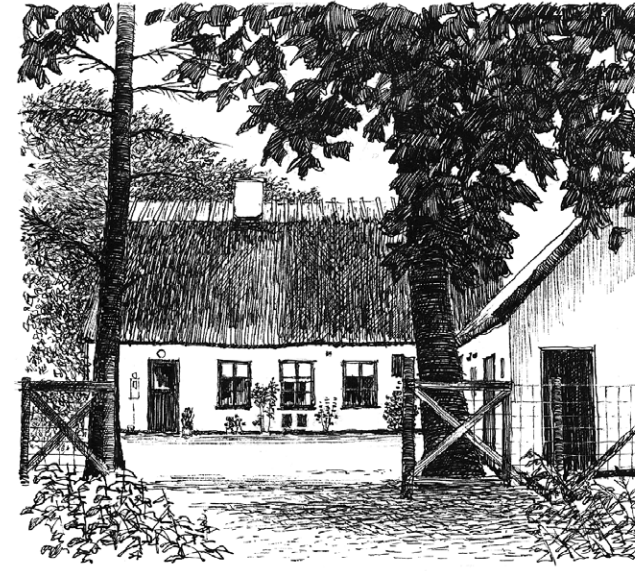
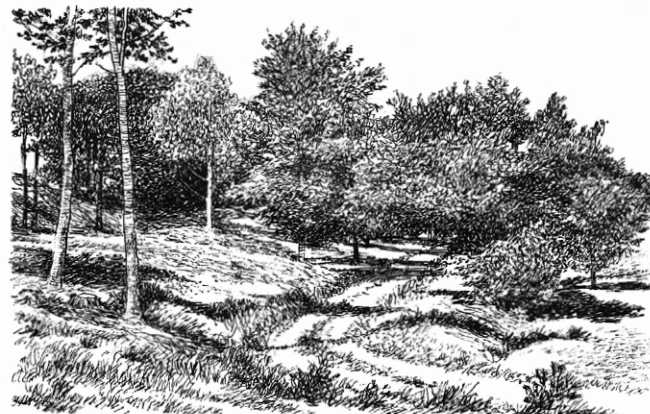
I vikingetiden indgik vejene i et stort vejssystem, der muligvis har forbundet Helsingør med det daværende kongesæde i Lejre. Da kongerne senere bosatte sig i København, svandt interessen for disse vejstrøg og der blev anlagt nye veje i retning mod København.

Landsbyen der forsvandt

Man ved, at der i Middelalderen har ligget en landsby eller en gård ved navn Bothelstorp eller Bodilstrup i den østlige del af Farum Lillevang. Stedets senere skæbne kendes ikke. Måske har det pottemagerværksted, man har fundet under en arkæologisk udgravning (se bagsiden), ligget i tilknytning til landsbyen.

Frem til indfredningen af skovene i 1805 havde mange bønder deres husdyr gående på græs og olden i de danske skove, og man udnyttede skovenes muligheder for hugst af brænde og bygningstræ.

En af metoderne til udnyttelse af skovene var stævningshugst, hvorved man huggede træerne ned til roden og derefter lod træerne skyde fra roden

igen. Derved fremkom mangestammede, buskede småtræer som man med års mellemrum kunne høste smågrene og ris til gærder og husdyrfoder af. Fem Bøge er en sådan stævnet bøg fra før skovene blev indfredet.

Ligeledes kan man mange steder i skoven se rester af jorddiger, der antages at have afgrænset dyrkede marker fra skov, således at dele af skovens areal tidligere har været dyrket jord.

Pottemagerværkstedet

I Farum Lillevang har man i 1953 gjort et spændende fund af et pottemagerværksted fra omkring år 1300. Anlægget bestod af 6 ovne. I resterne af ovnene og på området omkring ovnene har man fundet eksempler på værkstedets produktion, der har bestået af rundbandede kar, kar på fødder, kander, fade, dunke og krukker.

Pottemagerværkstedet har tillige fabrikeret munkesten til opførelse af bygninger. I mange af munkestenene har man fundet aftryk af dyrespor. De er opstået, ved at dyr har færdes hen over tørrepladsen, hvor stenene stod til tørring før brænding. Blandt de dyr, der har sat deres spor, er: Hjort, ged, hund, kat, skovmår og muligvis er der et spor af ulv.

Pottemagerens lergrave er fundet i nærheden af ovnanlæggene. Muligvis ophørte produktionen på grund af pesten "Den Sorte Død", der hærgede i 1349.

Mange af fundene fra Pottemagerværkstedet kan ses på Værløse Museum.

Såfremt du ønsker nærmere information er du velkommen til at ringe til Københavns Statsskovdistrikt på tlf. 44 35 00 35.

Skov- og Naturstyrelsen, der hører under Miljø- og Energiministeriet, forvalter arealer over hele landet. De omfatter næsten alle danske naturtyper. Driften af statsskovene tilgodeser både fritidsformål, produktionshensyn og naturbeskyttelse. Foldere over vandreture i statsskovene kan fås i turistbureauer og på bibliotekerne.

MILJØ- OG ENERGIMINISTERIET
SKOV- OG NATURSTYRELSEN

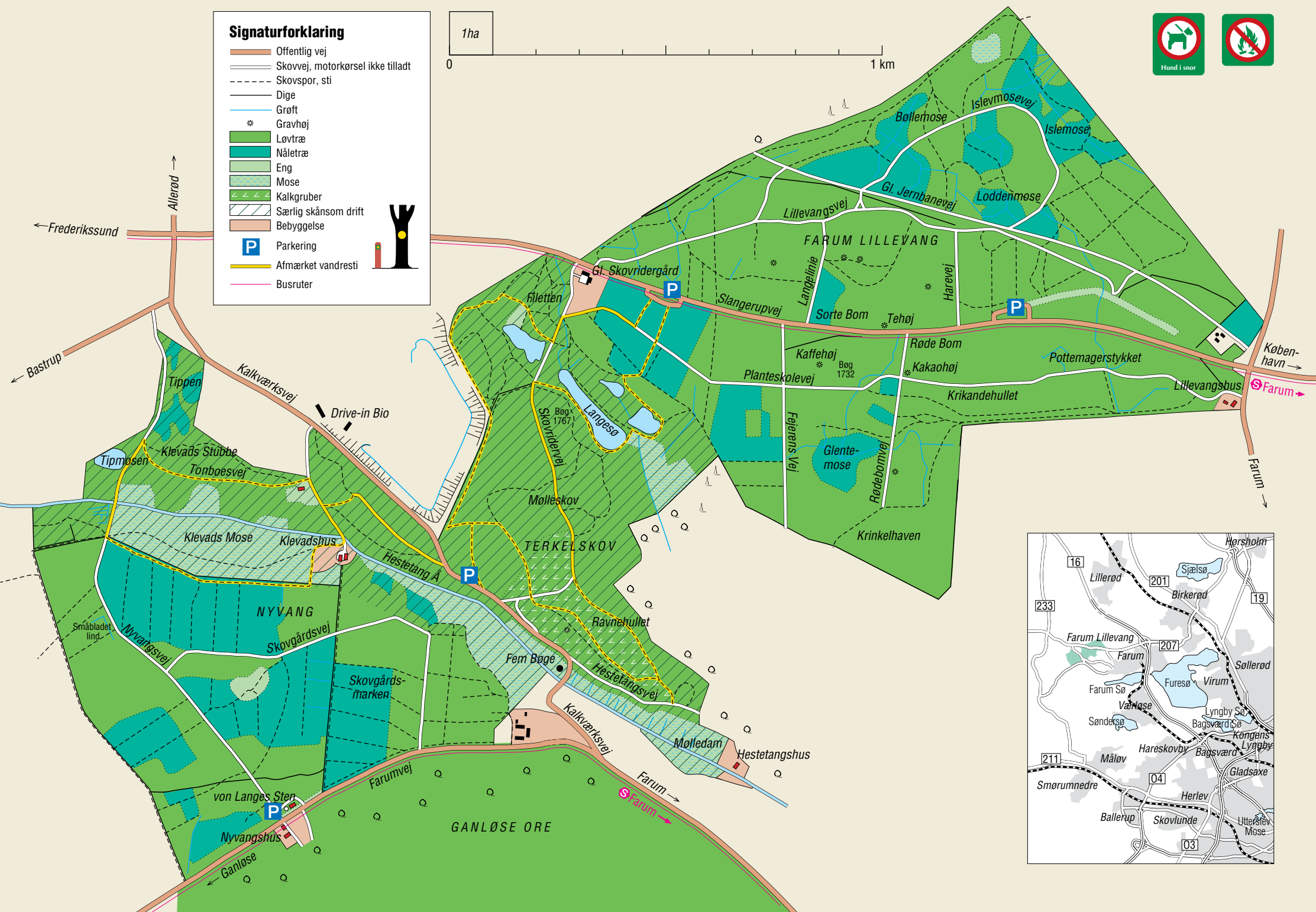

Farum Lillevang

107-9904 (1. udgave 1998) Lay-out: Parabol A/S. Forside: Poul Andersen. Tegninger: Poul Andersen. Kort: Parabol A/S. Tryk: Phønix Trykkeriet A/S.

Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen
Vandreture nr. 107

Kalkværket

I jordbunden under Terkelskov findes en del kalk, der oprindeligt stammer fra Saltholm, og som blev transporteret til området af isen under sidste istid. Kalkknoldene kan være meget store, og har derfor været forholdsvis nemme at udnytte. I 1759 startede man derfor en systematisk udnyttelse af kalken til fabrikation af mørtel til byggeri og kalksalpeter til gødsning. Kalken blev udgravet og transporteret til kalkbrænderiet, der lå ved Hestetangsåen. Området hedder stadig "Kalkovnen". Kalkbruddet blev nedlagt i 1869, da det var blevet udkonkurreret af Faksekalken.

Terkelskovkalken blev bl.a. anvendt ved opførelse af Christiansborg Slot, Frue Kirke og Charlottenborg.

Slangerupbanen

Den brede grussti gennem Farum Lillevang er den gamle linieføring af Slangerupbanen. Banen blev etableret i 1906, men på grund af faldende passagerantal måtte banen nedlægges i 1954.

Specielle bevoksninger

Området vest for den gamle skovridergård hedder Filetten. Det er tilplantet med forskellige træarter fra det meste af verden. Filetten blev oprindeligt anlagt til undervisning af forststudenterne. Mange af træerne er forsynet med et skilt med oplysninger om navn, oprindelsessted og året for plantningen.

Vandreture

Der er afmærket en vandretur på 6,5 km med udgangspunkt ved P-pladsen på Kalkværksvej. Den fører bl.a. forbi Langesø, kalkværkspladsen og Filetten. Turen kan godt være krævende og det kan i nogle perioder være nødvendigt med solidt fodtøj.